

Citation style

Jiroušek, Bohumil: review of: Marek Syrný, Slovenskí komunisti v rokoch 1939-1944. Náčrt dejín Komunistickej strany Slovenska v odboji a v Povstaní, Banská Bystrica: Belianum a Múzeum Slovenského národného povstania, 2013, in: Český časopis historický, 2016, 4, p. 1138-1139, DOI: 10.15463/rec.671409873

First published: Český časopis historický, 2016, 4

český časopis historický

copyright

This article may be downloaded and/or used within the private copying exemption. Any further use without permission of the rights owner shall be subject to legal licences (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

kteřý dodával do tábora peníze, jídlo, prádlo, knihy a hlavně léky; navíc se snažil ve spolupráci s exilovým diplomatem Jaromírem Kopeckým opatřit některým vězňům víza do zemí, jež by byly ochotny přijmout židovské exulanty. V korespondenci se spolupracovníky, kteří zajišťovali distribuci darů v táborech, vystupoval Weirich velmi skromně jako humanista oddaný svému poslání: „Jsem jen skromným nástrojem a dělám jen, co jsem povinen dělat“ (s. 124). Činnost Svatováclavského fondu, který se na veřejnosti projevoval jako obecně charitativní instituce, mohla pokračovat i po německé okupaci střední a severní Itálie, kde byly veškeré instituce podporující Židy zakázány. Také v době velmi kruté perzekuce a deportací Židů do vyhlazovacích táborů pokračoval Weirich ve finanční a materiální podpoře židovských krajanů, kteří se snažili uprchnout před zatčením a z nichž někteří v úkrytu skutečně přežili až do osvobození na jaře 1945. Ještě důležitější byla výroba náhradních osobních dokumentů, jimiž se snažil zajistit svým chráněncům novou identitu. Dokumentace zahrnutá do příloh naznačuje, jak se za těchto extrémních poměrů utvářela tajná síť obětavých a vlastní život nasazujících civilních i duchovních osob, do níž se právě Weirich intenzivně zapojil.

Knihla Alberta Tronchina je spíše analytickou průpravou než syntetickým životopisem Karla Weiricha. Autorova zásluha spočívá v tom, že upozornil na neznámé prameny a jejich rozbořem přiblížil pozoruhodnou osobnost a ocenil její humanistický odkaz. Vzhledem k tomu, že italská verze vyšla v severoitalském provinčním nakladatelství (v Trevisu), zůstala u nás prakticky neznámá. Bylo zapotřebí vcelku zdařilého překladu Heleny Tůmové, aby

tato práce vstoupila do povědomí české veřejnosti a aby mohlo být Weirichovu jménu přiznáno zasloužené místo nejen v dějinách druhého zahraničního odboje, ale i v česko-italských vztazích.

Jaroslav Pánek

Marek SYRNÝ

Slovenskí komunisti v rokoch 1939–1944. Náčrt dejín Komunistickej strany Slovenska v odboji a v Povstaní.

Banská Bystrica, Belianum a Múzeum Slovenského národného povstania 2013, 336 s., ISBN 978-80-557-0673-3.

Dějiny Komunistické strany Slovenska patří k důležitým badatelským tématům nejen ve vztahu ke Slovensku, ale také k českým zemím, resp. k dějinám Československa, a to i pro období let 1939–1945, kdy byly výraznější kontakty mezi komunisty v protektorátu a na Slovensku přerušeny: Úplně to evidentně neplatí pro kontakty prostřednictvím exilového vedení Komunistické strany Československa v Moskvě či prostřednictvím exilové československé vlády v Londýně. Dějiny rodící se Komunistické strany Slovenska za druhé světové války jsou však důležité i pro poznání osudů řady osobností slovenské politiky po roce 1945, resp. 1948, včetně rané kariéry Gustáva Husáka či Ladislava Novomeského.

Marek Syrný patří k odborníkům na dějiny druhé světové války a třetí Československé republiky, téma mu tak je více než blízké, a třebaže svou knihu označil jako „náčrt“, ve skutečnosti jde o poměrně hluboký ponor do problematiky, navíc ukotvený nejen ve slovensko-české situaci, ale i v mezinárodních souvislostech a kontaktech komunistického hnutí té doby.

Po vstupních pasážích, věnujících se sklonku první republiky, se autor dostává k přechodu komunistického hnutí do ilegality, resp. k jednotlivým ilegálním vedením KSS. Již v létě 1939 se slovenské komunistické hnutí osamostatnilo od celku KSČ. Vedle proměn ilegálních vedení KSS zaujme čtenáře ilegální činnost KSS, již strana samozřejmě posléze – stejně jako česká část KSČ – přeháněla. Každá stávka, každá drobná akce, byla po roce 1945, resp. 1948, vykládána jako důkladně připravená komunistickou stranou, jakkoli do nich vstupovali i politici z jiných politických proudů (mj. budoucí Demokratické strany) a třebaže šlo spíše o improvizace či naprosto náhodné, neorganizované dělnické stávky či drobné sabotáže.

Podstatnou součástí práce jsou samozřejmě i výklady o intrikách uvnitř strany, o sporech mezi jednotlivými frakcemi, zároveň však i o snaze udržet jednotu hnutí, včetně splnutí se sociální demokracií v létě 1944 a spolupráce s jinými proudy politiky (mj. Vánoční dohoda 1943). Od odbojových skupin (mj. Janka Kráľa) se postupně dostáváme k situaci po propuknutí Slovenského národního povstání, k Slovenské národní radě a roli KSS v této ilegální povstalecké organizaci, ale zároveň k tomu, proč tato nadstraničná spolupráce vedla nakonec k procesu se slovenskými buržoazními nacionalisty (G. Husák a spol.) po roce 1948. Slovenský nacionalismus je ostatně jeden z podstatných aspektů výkladu Marka Syrného. Ukazuje, jak slovenská politika v ilegálně sdílela některé prvky nacionalismu s vládou tehdejší Slovenské republiky, jak slovenská komunistická politika kalkulovala s mnoha možnostmi, se sovětskou kartou (připojením Slovenska k Sovětskému svazu) i s kartou československou, která

nakonec převážila, zčásti jako možnost být součástí vítězné koalice po válce, k čemuž přispělo také Slovenské národní povstání.

Bohumil Jiroušek

Jozef LETTRICH

(edd. Ivan Guba – Marek Syrný)

*Publicistika (1945–1948). Články –
Prejavy – Rozhovory*

Banská Bystrica – Bratislava, Belianum
2014, 352 s., ISBN 978-80-557-0835-5.

Vydavatelstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici ve spolupráci s Múzeom Slovenského národného povstania, Historickým ústavom Slovenskej akadémie vied v Bratislave a Nadáciou Dr. Jozefa Lettricha v Martine, vydalo edici publicistiky Jozefa Lettricha (1905–1969), jedné z nejvýraznějších osobností slovenské politiky v době třetí Československé republiky. Lettrich, jak připomíná v úvodu knihy Vojtech Čelko, vstoupil do veřejného života během Slovenského národního povstání v roce 1944 jako jeden z představitelů ilegální (povstalecké) Slovenské národní rady, člověk, který usiloval o obnovu Československa jako celku. Po válce – jako předseda Slovenské národní rady a předseda Demokratické strany – výrazně spoluvytvářel nejen slovenskou, ale také československou politiku. Na slovenské straně byl jako předseda vítězné strany ve volbách roku 1946 fakticky dominantní osobností celé slovenské politiky, která dokázala integrovat katolické i evangelické křídlo strany. Jeho charisma na Slovensku však mělo na celkový vývoj Československa a vnějšího sovětského impéria jen malý vliv – 26. února 1948 tak rezignoval na své funkce, odešel do emigrace, kde se ve Spojených státech amerických

